

dijke bewering

schijnvromen
delen op ons
hem eens is

ad, dat dringt

zekerheid be

arbeid van het
ezig zijn, het
het den verder

icht, en legiti
gevat en door

ommig opzicht
zijn gevorderd
sch zijn. Daar
naar is wijsge
de ernstige po
den basis

leid ook
en soms erken
geweest. Dat
omwylen meer
dskracht. Door
tegenover de
ft men gevaar
even.

niet een zeker
gege kennis
eenmaal be
tigheid spruit
happelyken

lijn en rich

en onderwerp
oudigen als
t spreken over
den verkregen

errein voor de
die een zekere
interessen
gedacht. Boven
t tenslotte de
het volk dat
dat ons verder
mid blijven van
et tot eenheid
in onschatbare

n meer gezond
velen schijn

zoogenaamde
onderwijzers
en wijs annex
zijn. Ontwikkel
erder brengen
kring belang

de lijn wordt
allen van jans
ebben nog heel
— dan iets los
beginsel!

J. W.

T.

we over een
vertegenwoor
aandacht ver
ringa" van Dr
vertaling uit het
ie ook tot een
deze rubriek
de vertaling
ara Hempel
)).
van dezelfde
Wezel") sprak
den humorist
let kan echter
ns op die be
uitvoeriger de
gestadige ver
ting van alge

troeven we over
ratuur. Daarbij
te echte humor
die elk voor
omen, zal van
niet het ke
ofdtrekken van

humor. Humor is een effect, dat door afwisseling of doorenmenging ontstaat en de kracht van den humor is gelegen in de juiste verhouding van de vormende bestanddelen, door Herman Poort als „schrijvend medegeroef" en „stil-begrijpend lachen" omschreven. Zacht gevoel achter een glimlach half verborgen, dat is de essentie van den humor, en alleen die boeken, welke deze stemming dragen zijn in den literairen zin humoristische boeken. Maar die behoren dan ook daarom tot de literatuur, wijl alleen de kunstenaar hier de juiste verhoudingen treffen kan en er analytisch vermogen toe vereischt wordt, om ze naar hun eigen waarde te doen uitkomen.

Deze bepaling van humor is de algemeene karakteristiek, zooals ze door de literatuur-wetenschap wordt gegeven (men zie de handboeken van Dr. te Winkel en Dr. Kalf) en door verschillende uitvoerige studien nader wordt ontloed (b.v. door Dr. Malherbe in zijn (afrikaansche) dissertatie „Humor in die algemeen en sy uiting in die Afrikaanse letterkunde" en door Herman Poort in zijn boekjes „Over Literatuur" e.d.).

Maar nu komen bij de toepassing van die algemeenschap, in het humoristische boek dus, bijzondere factoren in het geding. Daar is de aard van het volk, waartoe een humoristisch schrijver behoort, het persoonlijk karakter van den Auteur, de gesteldheid der stof, die wordt beschreven, de sfeer, waarin het boek binnenleedt en zooveel meer, alles uiterwaard van invloed en in zijn uitwerking tot velelei schakeering voerend. De Engelsche humor van een Sinclair b.v. is van een andere kleur dan de Fransche van Daudet, en er is een onmiddellijk aanwijsbaar verschil tusschen den humor van de „Cameo" en dien van „Ernest Staes", of, om aan den nieuweren tijd een voorbeeld te ontleenen, tusschen het humoristische in Heyermans' werk en dat van Felix Timmermans. Alles wat leeft heeft zijn eigen levensopenbaring en de literatuur, die plant is van zoo onderscheiden bodem, toont daarom in sterke mate die verscheidenheid.

Nu heeft ook de Deutsche humor dat eigen type, in overeenstemming met het Deutsche volkskarakter. Er is iets gemoedelijks in dien Deutschen humor, die veel meer bij het uitwendige doet blijven dan b.v. de Engelsche humor. Minder het pittige, is wat stekelige, dan het goedlachse, onschuldige staan op den voorgrond en de lectuur van een Duitsch humoristisch boek geeft in den regel meer ontspanning, dan die van een soortgelijken Engelschen roman, die soms zelfs vrij wat inspanning vraagt. Beide vormen hebben recht van bestaan, omdat ze ieder voor zich worstelen in een eigen bodem, en er is meer soort-verschil dan graad-verschil, al is natuurlijk de objectief-literaire waarde van de een soort hooger dan die van de andere.

Sinds den oorlog is gaandeweg de Deutsche humoristische literatuur gegroeid (begrijpelijk, omdat ze, naar haar wezen, in het omringende veelvuldige stof vond). Naast het roman-soort, dat we in het vorige artikel bespraken als een karakteristiek van den tijd, neemt de humoristische roman allengs een plaats in, zoo, dat van een groep sprake kan zijn. Daarbij treedt de Schrijfster Alice Berend als een der beste vertegenwoordigers op den voorgrond. Want zij heeft den geest van den Deutschen humor, die door de zwartheid der achterliggende jaren wel iets van zijn goedmoedigheid heeft verloren, voortreffelijk weten te bewaren. Een roman als „De reis van Sebastiaan Wezel" doet weer iets herleven van het type Onkel Bräsig of Zijn Doorluchtigheidje, dat Fritz Reuter met zooveel talent geteekend heeft. De gansche sfeer van dat verhaal is die van den echten humor, in den regel in allerlei kleine trekjes opgesloten, welke gezamenlijk bij den lezer het juiste effect te weeg brengen. In zoodanige boeken (want er zijn meer voorbeelden van dit soort) openbaart zich een richting, die stellig de aandacht verdient en daarom ligt ook in de vertaling daarvan zekere waarde, die te eerder erkend worden kan, waar zoo heel veel vertaald werk onze boekenwereld binnenkomt, dat beter achterwege gelaten kon worden.

Deze algemeene beschouwing diene ter inleiding op de bespreking van den roman, die in dit artikel aan de orde is, „Laura Hempel" van Alice Berend. Want meer nog dan de roman zelf, verdient zijn richting onze aandacht.

Laura Hempel is de dochter van een huisbewaarder, wiens vrouw door handigheid en gesdienstigheid om de smeer een flinke spaarduit heeft weten bijeen te krijgen en door goed gelukte koop en verkoop dat kapitaalje tot een fortuin heeft zien groeien. Aan de opvoeding van haar dochter besteedt ze groote zorg, (al is die dan ook geheel van speculatieven aard) en ze weet een adellijk jonkman voor haar te vinden, zonder geld natuurlijk, maar met een titel. En als ze dan het echtpaar Graaf von Prillberg in een weelde-huis heeft geïnstalleerd en zelf als Mevrouw Hempel daar haar intrek neemt, straalt van al de doffigheid der dochter ook de glans op haar in haar onderdom af.

Nu is de bedoeling van dit boek weer humoristische-typen-teekening te geven en het gegeven is daartoe ook wel geschikt, in zoverre humoristische effecten kunnen liggen in de gedragingen en gestes van menschen, die van eenvoudige hardwerkers tot geld- en goedbezitters geworden zijn. Inderdaad

heeft dan ook de bewaking iets van die kracht, er zijn verscheidene humoristische momenten in het verhaal.

Maar als geheel, als proeve van humoristische romankunst, bevredigt dit boek toch minder, dan „De reis van Sebastiaan Wezel". 't Is veel minder origineel en in z'n typeering ook niet zoo raak.

Vooreerst valt het licht meer op de moeder, dan op den hoofdpersoon, Laura, en dus is onze aandacht voortdurend verdeeld. De best-geslaagde figuur is de eerste, (vooral als Mevrouw Hempel is ze een humor-figuur), terwijl de dochter eigenlijk op de tweede plaats blijft. Haar geheele openbaring is gestempeld door het doen en het drijven der moeder en dat maakt de lichtval diffuus.

Voorts is het verhaal in zijn afwikkeling tamelijk gewoon, zoodat de humor niet steeds van het gehalte is, dat echte humor bezit.

Eindelijk is het schrijvende, dat niet ontbreken mag en ook hier niet ontbreekt, te veel weggeplooid, tot schade van het echte humor-effect, maar, door de verhoudingen zelf, ook tot schade voor de ethische waarde van het boek. Een gewilde geestigheden, als juffrouw Hempel's gezegde, wanneer ze, nog huisbewaarderster, den huisheer op bezoek krijgt: „U weet best, dat onze Lieve Heer niet veel werk heeft gemaakt van onze ontvangkamer" of de opmerking van een jong luitenantje, als aan een diner duif wordt opgediend, dat... „onze Lieve Heer de duiven helaas al te rijkelijk van botten (heeft) voorzien" verhoogen die waarde werkelijk niet.

Tegenover deze niet-gelukkige eigenschappen staan zeker goede hoedanigheden. Alice Berend heeft een eigen, zeer frisschen kijk op menschen en toestanden en ze doet ons veel zien, van wat er in een menschenziel kan omgaan. Ook is het verhaal luchtig en pittig verteld en houdt het de aandacht vast. Als ontspanningslectuur is het daarom ook niet onverdienstelijk. Maar het heeft toch meer belang om z'n richting, dan als proeve van die richting.

G. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

Agendum Synode Chr. Geref. Kerk in Amerika.

Over enkele dagen (9 Juni) wordt te Englewood, een voorstad van Chicago, de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk gehouden.

Deze Synode belooft zeer belangrijk te worden. Zij verdient het, dat men haar vanuit Nederland met belangstelling volgt.

Wij hopen onze lezers ervan op de hoogte te houden.

Immiddels drukken wij hier af het uittreksel uit het Agendum, dat Dr C. Lindeboom in het „Noord-Hollandsch Kerkblad" gaf.

Vijf rubrieken bevat het Agendum:

I. Theol. School. De Synode zal zich over drie zaken hebben uit te spreken: over uitbreiding van het aantal hoogleraren tot zes, over verlenging van den studietijd met een vierde jaar, en over de inkrimping van het aantal curatoren, dat thans dertig bedraagt (2 uit elke classis) tot vijftien.

II. Zendingzaken. Hieronder is gebracht alles wat op de Heiden-Zending (onder de Indianen, en in China) de Joden-Zending, de Inwendige Zending, en de Immigratie betrekking heeft.

III. Publicatie-zaken. Bij dit punt komt o. m. aan de orde het voorstel tot uitgave van een verkorte, en hier en daar aangevulde uitgave van den Heidelb. Catechismus voor catechisatie-gebruik, alsmede een herziene Engelsche vertaling der liturgische geschriften. Ook wordt aan de Synode verzocht, haar afkeuring uit te spreken over een bepaalde uitgave van den „Psalter" (Psalmbroek) omdat deze o. a. 52 „Hymns" (Gezangen) bevat, wijl daardoor de indruk gegeven wordt alsof die „Hymns" ook in den openbaren eeredienst mogen worden gebruikt.

IV. Kerken-orde-zaken en Emeriti-zaken. Onder deze rubriek vinden we alles wat betrekking heeft op echtscheiding, doopleden-censuur, deelneming aan wereldsche vermaken. Voorts het voorstel om het aantal afgevaardigden ter Synode terug te brengen tot vier van elke classis; om geen Particuliere Synodes „in te stellen" met het oog op de groote kosten; de de groepering der classes, die uiterst moeilijk is; de groote afstanden, die jaarlijksche vergaderingen bezwaarlijk maken.

V. Bezwaarschriften. Onder deze zijn er meerdere, die betrekking hebben op de afzetting der predikanten Danhof, Hoeksema en Ophoff, en de besluiten der vorige Synode inzake de „Gemeene-gratie-kwestie". Een richt zich tegen het optreden van studenten in de samenkomsten der gemeente, tot het spreken van een stichtelijk woord.

Van de Rapporten noemen we:

I. Over de vraag, welke bijbelvertaling in de Chr. Geref. Kerk zal worden gebruikt. Op onderscheidene gronden wordt voorgesteld, dat de Synode het gebruik zal aanbevelen van de „American Revised Version" (de nieuwe Amerikaanse vertaling).

II. Over de verhouding van Calvin College (een school, overeenkomend met ons gymnasium, die van de kerk uitgaat) tot de kerk. Voorgesteld wordt, het College niet van de kerk los te maken, ook al zou daardoor de school in zilverder henen komen, wijl dan de kerk de literarische opleiding van hare a.s. predikanten zou loslaten.

III. Over het catechetisch onderwijs. Voorgesteld wordt o. m. dat in alle kerken dezelfde boekjes zullen

gebruikt worden, dat aan leerlingen beneden 12 jaar de Bijbelsche Geschiedenis, boven dien leeftijd de Geref. geloofsleer zal worden onderwezen; dat enkele bestaande boekjes, o. a. Borstius, zullen worden aanbevolen; en dat een commissie benoemd zal worden tot het samenstellen van nieuwe.

IV. Voor Evangelisatie of Stads-zending. Aangeboden wordt een concept, dat, uitgaande van het beginsel, ook deze arbeid behoort te geschieden onder leiding van den kerkeraad der plaatselijke kerk, uitvoerige praktische regelingen bevat.

VI. Inzake Belydenisvragen. Voorgesteld wordt, dat de Synode overname de vragen, vastgesteld door de Gereformeerde kerken van Nederland in haar Synode van 1923, met een kleine wijziging in de vierde vraag. Deze laatste luidt gewijzigd aldus: „Belooft gij, u te zullen onderwerpen aan de kerkelijke regering, zowel als aan alle vermaning en tucht, indien het mocht gebeuren (wat God genadiglijk verhoede), dat gij in leer of leven u kwaamt te misgaan?" De gespateerde woorden komen niet voor in de vraag, zooals de Synode van 1923 die formuleerde.

VIII. Inzake de positie, door de kerk in te nemen met betrekking tot Vereenigingen, in het bijzonder tot allerlei organisaties op maatschappelijk gebied, met name die van werkgevers en werknemers. De conclusie komt, wat de groote lijn aangaat, overeen met die, welke aangevaard is door onze Synode van Leeuwarden 1920 (acta Art. 122), maar wordt meer in bijzonderheden uitgewerkt.

IX. Over de vraag: Heeft een classis het recht, een kerkeraad af te zetten? Deze wordt door de eerste commissie bevestigend beantwoord, na een uitvoerige, welgedocumenteerde beschouwing over het karakter der plaatselijke kerk en dat der meerdere vergaderingen, en van hare wederkerige verhoudingen.

X. Over dezelfde vraag, van een tweede commissie, die haar ontkennend beantwoordt, en op kerkrechtelijke gronden meent, dat een classis wel het recht heeft, een „weerbare" kerkeraad buiten het kerkverband te sluiten.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Over de wetenschap en derzelver trekking door Dr J. G. Geelkerken, uit den greep van Assen.

Men weet, dat nog altijd het liedekje wordt aangeheven, dat de wetenschap door Assen in de knel geraakt is, en dat Dr Geelkerken haar uit dit Synodale diensthuis heeft uitgeleid, en al verder uitleiden zal.

Het is goed, daarover nog eens na te denken. Opdat wij geen knikkebollen worden.

Het nieuwste staaltje van de „logica" en de „wetenschappelijke" redeneermethode van Dr Geelkerken is, dat hij tegenwoordig uit de bestaanswijze van een ziel conclusies trekt over de bestaanswijze van een boom. Hoe dit bedoeld is leere de vlijtige leerling uit Dr Geelkerken's betoog tegen Prof. Hoekstra. Deze had gezegd, dat de beide bekende paradijsboomen of zintuiglijk-waarneembare werkelijkheden waren, of anders behoorden tot de ideale werkelijkheden, „d. i. tot de wereld der gedachten", hetgeen — we citeeren Prof. Hoekstra zelf — „hetgeen er toe leiden moet het gehele paradijs, met Adam en Eva er bij, op te vallen als ideeële, gedachte werkelijkheden".

Dr Geelkerken toonde zich hierover zeer verbaasd; en het doorschemeren, dat hij dat van een hoogleeraar, die de wijsbegeerte doceert, nog al heel erg onwijsgeerig achtte. Hij zag, want met Kant moet immers gerekend worden(?), hij zag niet 2, maar 3 mogelijkheden, en redeneerde (in de „Overt. Kerkb."):

„Onze ziel b.v. is niet zintuiglijk waarneembaar, maar evenmin is zij een idee, een gedachte-ding. Zij behoort wel degelijk tot een andere werkelijkheid dan de zintuiglijk waarneembare of de slechts gedachte. God is niet „met handen te tasten" en „niet met oogen te zien" en toch is Hij niet een „ideeële werkelijkheid".

En dit geldt niet alleen van wat behoort tot de geestelijke wereld, maar ook van heel veel, dat tot de stoffelijke wereld wordt gerekend. Zoo was tot voor kort allerlei wat wij nu kennen, als b.v. radio-verschijnselen, zintuiglijk voor ons niet waarneembaar, terwijl het dank zij de uitvinding van allerlei werktuigen thans wel onder het bereik onzer zintuiglijke waarneming kan worden gebracht.

Tot mijn niet geringe verbazing las ik, dat één van Dr Geelkerken's verdedigers deze wetenschappelijke kromtaal (van „ziel" tot „boom") een „afdoend" antwoord achtte. Prof. Hoekstra geeft in „De Bazuin" dit bescheid:

Nu houde Dr Geelkerken het mij ten goede, wanneer ik zeg, dat ik met niet geringe verbazing gelezen heb, welke mogelijkheden hij aangaande de werkelijkheden van Gen. 2 en 3 stelt. Ieder student, die de propaedeutische colleges in de filosofie niet geheel zonder vrucht gevolgd heeft, weet, welke soorten van „zijn" of van werkelijkheid er bestaan. En hij kan deze propaedeutische wijsheid gerust bij mij als bekend veronderstellen.

Het gaat er echter bij het punt dat in geding is niet over, welke mogelijkheden in het afgetrokken zouden kunnen opgenoemd worden, maar met wat voor soort van werkelijkheid wij bij den boom der kennis des goeds en des kwaads te doen hebben.

De opvatting, dat de boom der kennis des goeds en des kwaads een geest zou geweest zijn, is door mij niet genoemd, omdat ik een dergelijken onzin Dr G. allerminst wilde toedichten. Zulk een opvatting is onschrijfbaar, is onwetenschappelijk, is in één woord absurd, het weerleggen niet waard.